گۆرانییەکی شین ... غەمگین بۆڵی ... بەشی هەشتەم

نووسین چەندە بەرپرسیاریەتی بێت، هێندەیش ئەخلاقە. ئەخلاق وەك ڕێچکە نا، وەك ئامانەتی زانستی. ئێمە ئەگەر بڕیارە هەر بنووسین و بنووسین، ناشێت دەستکاری گوتراوی کەسانی بەر لەخۆمان بکەین و بەهەڵەیەکی ساختەچییەتی جۆرێکی دیکە نیشانی خوێنەر بدەین. ئەوەیش تەنیا لەبەر ئەوەی گوتارەکەمان لاپەڕەی زیاتر خەسار بکات و شوێنی درێژدادڕیش نەمابێتەوە. باشە ئەگەر بەڕێزت باسی (کۆپیکاریی) دەکەیت، ئەی بۆچی ئاماژەت بەوەشت نەداوە کە گوتاری (شیعر لە بۆتەی فۆڕمی گراندا) لە ژێر کاریگەریی گوتارەکەی من (گۆرانییەکی شین)دا نووسیوە، کە هەردووك گوتارەکە ڕەخنەگرتنە لە ئەزموونی شیعری شاعیر (ئەنوەر مەسیفی).

بۆ ئەوەی قسەکانمان بەبێ بەڵگە و ڕووت نەمێننەوە، ئێستا تەنیا ئاماژە بە پەڕەگرافێك دەکەم، وەلێ ئەگەر پێویستیکرد لە داهاتوودا بۆی دەگەڕێمەوە و وردتر هەڵوەستە لەسەر ئەوە دەکەم. بنووسی بەڕێز ئارام سەدیق لەبارەی ئەزموونی شاعیر (ئەنوەر مەسیفی)یەوە لە گوتارێکیدا بەناونیشانی (شیعر لە لە بۆتەی فۆڕمی گراندا)، نووسیویەتی: ” ئەوەندەی من لە ئەزموونی شیعریی ئەنوەر مەسیفی وردبوومەتەوە بەتایبەت ئەو قۆناغەی ناوی فۆڕمی گرانی لێناوە ئەوەندە لە هەوڵی ئەوەدایە کە دونیای باو تێپەڕێنێت، ئەوەندە مەبەستی نییە دونیایەکی نوێی شیعریی بونیاد بنێت، خۆ ئەگەر بونیادیشی بنێت ئەوا دونیایەکە بەسەرخۆیدا داخراوە و وەکو کۆشکێکی بێ دەرگا و پەنجەرە وەهایە و بە تەنها یەك دەلاقەی هەیە ئەویش نووسەر لەوێوە دەچێتە ژوورە و ئیتر نە دەنگی بە (خوێنەر/وەرگر) دەگات و نە هیچ ئاسۆیەکی نوێش لەبەردەمیدا دەکاتەوە.” (26).

ئەوەیش پەڕەگرافێکە لە گوتارەکەی من: ” زۆرجار شاعیری ناوبراو بەهۆی جوایەزنووسین و خۆلادان لە فۆڕمی باو، شیعرییەتی خۆی لە ناو شیعرەکانیدا کوشتووە. بۆیە پێموایە ئەنوەر مەسیفی وەك تەکنیك و فۆڕم بەرەو ئاسۆی جوان هەنگاوی ناوە، وەلێ وەك کارکردن لە ناوەوەی شیعرییەتدا لە ئاستی خۆلادان لەو فۆڕمی سواوەدا نییە، یاخود بینای شیعرەکانی بێ دەروازەن و ئەو دەروازانەی ئەگەریش هەبن، داخراون! دەقی داخراوی بەو چەشنەیش فەزا شاراوەکانیشی

دەکوژێت و کۆدەکانی دەبنە وەڵامی مەتەڵێك. ئاخر مەتەڵیش بەرشەقی بیرکردنەوەی تێدا دەمێنێتەوە، کەچی بەشێی زۆر لە دەقە شیعرییەکانی ئەنوەر مەسیفی بەرشەقی بیرکردنەوەشیان تێدا نییە.” (27).

ئەم گوتارە لە کتێبی (گۆرانییەکی شین)دا هەیە و لە ساڵی (2012) چاپ و بڵاوکراوەتەوە و ساڵێك پێشتریش لە سایت و ڕۆژنامەکان بڵاوکراوەتەوە. کەچی بنووس لە ساڵی (2016)دا نووسراوە. باشە ئەگەر کەسێك هەمان کتێبی وەك سەرچاوەی گوتارەکەی بەکارهێنابێت و لەو وەهمە ساختەچییەتییەش چووبێتە دەرەوە کە کتێبەکەی نەخوێندبێتەوە، ئایا فێڵ لە خوێنەر دەکات؟ ئایا بنووسێك فێڵ لە خوێنەر بکات، فێڵ لە گوتراوەکان و دەقەکانیش ناکات؟ ئەی چۆن ساختەچییەتی لەگەڵ ناوەوەی خۆشیدا ناکات؟ ئەگەر بەهەمان فەزای نووسین و گوتراوەکانی ئەو بپرسینەوە، ئایا ئەگەر ئەوە کۆپیکاری نەبێت، چیترە؟ کەسێك بە بەردەوامی قسەی سواو لەبارەی ڕەخنەوە بکات، ئایا شیاوە بیرۆکەی گوتارێك لە نووسەرێك بەرێت و دواتریش ئەو نووسەرە بە کۆپیکار و تێڵهات و بیرنەکەرەوە بزانێت؟ ئایا ئەگەر ئەو نووسەرە کۆپیکار بێت، بەڕێزت بۆچی کۆپیکاریی کۆپیکارێك دەکەیت؟ ئایا بۆچی لە گوتارەکەتدا (شیعر لە بۆتەی فۆڕمی گراندا) ئاماژەت بەوە نەداوە کە سوودت لەو گوتارەم (گۆرانییەکی شین) وەرگرتووە؟ ئایا کەسێك باسی کۆپیکاری بکات، خۆی کۆپیکاری دەکات؟

(گۆرانییەکی شین) ناوی کتێبی ڕەخنە و ڕاڤەگەریی ئەدەبی منە و ساڵی 2012 لەلایەن یەکێتیی نووسەرانی کورد، لقی هەولێر چاپکراوە(14). بنووس لە گوتارەکەیدا خۆشبەختانە ئاماژەی بەم کتێبە داو و لە پەراوێزی گوتارەکەدا نووسیویەتی: ” غەمگین بۆڵی لە کتێبی گۆرانییەکی شین، لە گوتارێکی بەناوی (شیعر پێشەکی بۆچییە؟) ناوی چەندان شاعیر ڕیز دەکات، کە خۆی پێشەکی بۆ نووسیون و توانیویەتی لەو پێشەکینووسینانەدا ڕێچکەی پێشەکینووسینی تەقلیدی بشکێنێت.” (28) بنووس یان لە گوتارەکەم تێنەگەیشتووە، یان ئەوەتە بە دیدگەیەکی ساختەچییەتییەوە ئەوە لە پەراوێزدا بنووسێت. ئەو گوتارەم (شیعر پێشەکی بۆچییە؟) ڕێك پێچەوانەی بۆچوونەکانی بنووسە و لەم گوتارەدا ڕەخنەم لە خۆم گرتووە، نەوەك بانگەشەی ڕێچکەشکێنی پێشەکینووسین بکەم. ئەو چەند نموونەیە لە گوتاری (شیعر پێشەکی بۆچییە؟) وەك پرسیار دەخەمەڕوو بۆ ئەوەی بۆ خوێنەران ڕوون بێتەوە. “من دەمێکە گەیشتوومەتە ئەو قەناعەتەی کەوا شیعر نووسینی پێشەکی پێویست نییە و کتێبی شیعری هیچ

پێشەكییەك لە خۆیدا قبووڵ ناكات."(29)
هەر لە درێژەی ئەو گوتارەدا نووسیومە: "گەلێك چەپڵەی نێو نووسینم لە پێشەكی نووسین بۆ شیعری چرووك لێداوە، بە وشەی بریقەدار سینگی لافی گەورەبوونم دەرپەڕاندووە." (30)
ئەگەر بپرسین: ئایا ئەوە ڕەخنەگرتنە لە خۆم، یان لافی ئەوەم لێداوە كە ڕێچكەی پێشەكینووسینی تەقلیدیم تێكشكاندووە؟ ئایا دەكرێت لە بنووس بپرسین كە ئەو گوتەیەی هەوێنی چییە؟ ئایا لە كوێی ئەو گوتارەدا باسی ڕێچكەشكاندنی پێشەكینووسینی تەقلیدی كراوە؟ ئایا دەكرێت نموونەكان بخەیتەڕوو؟
بنووس لەبەر ئەوەی بڕوای بە ئامانەتی زانستی نییە و پەراوێزەكان بە ئارەزووی خۆی دەنووسێت و دەستكارییان دەكات، ئەمجارەیش ئاماژەی بە گوتەیەكی هایدگەر كردووە، تەنیا لەبەر ئەوەی كە ناوی هایدگەر هاتووە. واتە گوتەكە دەستی دووە و نووسەرێكی عەرەب ئاماژەی بە گوتەكە كردووە لە كتێبی (چییەتی زمان و فەلسەفەی تەئویل) كە لە نووسینی (د. سەعید تۆفیق)ە و لەلایەن نووسەر و وەرگێڕ (عەبدولموتەڵیب عەبدوڵڵا) كراوەتە كوردی. بنووس بەبێ ئەوەی بۆ سەرچاوەی ڕەسەنی گوتەكە بگەڕێت و بزانێت هایدگەر چی گوتووە و بۆچی وای گوتووە و لە كوێ وای گوتووە؟ تەنیا لەبەر ئەوەی ناوی هایدگەر هاتووە و لەناوی هایدگەرەوە تووشی وەهمی ناو بووە. ئەمجۆرە بنووسانە هەمیشە بەدوای ناوی گەورەوەن، نەوەك ناوەڕۆكی گەورە.

هەمیشە وەهمی ناویان هەیە و حەز دەكەم زۆرترین گوتراوی نووسەر و بیرمەندان لەناو گوتارەكانیاندا هەبێت، بەبێ ئەوەی بپرسن: بۆچی؟
بۆیە بنووس نووسیویەتی: " كاتێك هایدگەر لە بارەی شارەزایی شیعریی دەدوێت، ئەوە لە پلەی یەكەمدا مەبەستی شارەزاییە لە بیركردنەوەی شیعری، كە لە هەموو هونەرێكدا وەك یەكە، هەموو بیركردنەوەیەكی ڕەسەنیش واتە كردەی كێشكردن و دەرخستنی بوون بۆ (كرانەوە). كەواتە هەموو هونەرێك بە مانا بەرفراوانە جەوهەرییەكەی شیعرە، یان دەبێت بە شیعر، وەك چۆن هەموو هونەرێك زمانە، بە مانا جەوهەرییە بەرفراوانەكەی زمان."(31)
لێرەوە ئەم پرۆەی نووسینە دەوەستینم و هەركات پێویستی كرد، بۆی دەگەڕێمەوە و درێژە بەبەشەكانی دیكە دەدەمەوە و ئەو خاڵانەی بە كورتیش باسم كردوون، دووبارە بە وردی و درێژی لەسەریان هەڵوەستە دەكەم. هەر بۆیە نەمنووسیوە بەشی كۆتایی.

پەراوێز و سەرچاوەکان:

1- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری "غەمگین بۆڵی". ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 175.

2- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕە 177.

3- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕە 176.

4- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕە 176.

5- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕە 176.

6- خولیای نووسین، ڕەزا بەراهەنی. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: ئەمین گەردیگلانی. بڵاوکراوەی موکریان، چاپی یەکەم 2008، چاپخانەی (خانی) دەهۆك- زنجیرە(290).

7- جوانییەکانی ناڕێکی – بەختیار عەلی – کۆمەڵەوتار – بڵاوکراوەی ناوەندی ڕۆشنبیری و هونەری ئەندێشە – چاپی یەکەم 2015 . لاپەڕە 8-9.

8- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری "غەمگین بۆڵی". ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 180-187-188.

9- کۆکردنەوەی دژەکان. ئارام سەدیق- سایتی (دەنگەکان) بۆ خوێندنەوەی ئەو گوتارە کلیك لەسەر ئەو لینکە بکەن:
https://dengekan.info/?s=%D8%A6%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D9%85+%D8%B3%D8%AF%DB%8C%D9%82

10- شیعر و دۆخی بە لێبوکبوون -خوێندنەوەیەك بۆ شیعری "لێبوکێك لە ژوورێکدا بیر دەکاتەوە – ئارام سدیق – سایتی دەنگەکان:
https://dengekan.info/archive/%D8%B4%DB%8C%D8%B9%D8%B1-%D9%88-%D8%AF%DB%86%D8%AE%DB%8C-%D8%A8%D9%87%E2%80%8C-%D9%84%DB%8E%D8%A8%D9%88%D9%83%D8%A8%D9%88%D9%88%D9%86/

11- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری "غەمگین بۆڵی". ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 186-187.

12- سروشتگەرا، یان دژە سروشتگەرا – ئارام سدیق – سایتی دەنگەکان:
https://dengekan.info/archive/%D8%B3%D8%B1%D9%88%D8%B4%D8%AA%DA%AF%D9%87%E2%80%8C%D8%B1%D8%A7%D8%8C-%DB%8C%D8%A7%D9%86-%D8%AF%DA%98%D9%87%E2%80%8C-%D8%B3%D8%B1%D9%88%D8%B4%D8%AA%DA%AF%D9%87%E2%80%8C%D8%B1%D8%A7/

13- نامۆبوونی خود لە بەردەم بووندا- خوێندنەوەیەك بۆ شیعری (سارده بۆ من ئەم دنیا تازەیە)ی داستان بەرزان – ئارام سدیق – سایتی دەنگەکان :
https://dengekan.info/archive/%D9%86%D8%A7%D9%85%DB%86%D8%A8%D

9%88%D9%88%D9%86%DB%8C-%D8%AE%D9%88%D8%AF-%D9%84%D9%87%E2%80%8C-%D8%A8%D9%87%E2%80%8C%D8%B1%D8%AF%D9%87%E2%80%8C%D9%85-%D8%A8%D9%88%D9%88%D9%86%D8%AF%D8%A7/

14- شیعر و دۆخی بە لێبوکبوون -خوێندنەوەیەك بۆ شیعری “لێبوکێك لە ژوورێکدا بیر دەکاتەوە”ی شاعیر داستان بەرزان- ئارام سدیق – سایتی (دەنگەکان). ئەوەیش لینکی گوتارەکەیە:
https://dengekan.info/archive/%D8%B4%DB%8C%D8%B9%D8%B1-%D9%88-%D8%AF%DB%86%D8%AE%DB%8C-%D8%A8%D9%87%E2%80%8C-%D9%84%DB%8E%D8%A8%D9%88%D9%83%D8%A8%D9%88%D9%88%D9%86/

15- درۆ و مۆدێرنە لە شیعریی حەقیقەتی شاراوەی (گۆران رەسوڵ) دا – ئارام سدیق- سایتی (دەنگەکان). ئەمەیش لینکی گوتارەیەکە:
https://dengekan.info/archive/%D8%AF%D8%B1%DB%86-%D9%88-%D9%85%DB%86%D8%AF%DB%8E%D8%B1%D9%86%D9%87%E2%80%8C-%D9%84%D9%87%E2%80%8C-%D8%B4%DB%8C%D8%B9%D8%B1%DB%8C%DB%8C-%D8%AD%D9%87%E2%80%8C%D9%82%DB%8C%D9%82%D9%87%E2%80%8C/

16- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری “غەمگین بۆڵی”. ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 185.

17- درۆ و مۆدێرنە لە شیعریی حەقیقەتی شاراوەی (گۆران رەسوڵ) دا – ئارام سدیق- سایتی (دەنگەکان). ئەمەیش لینکی گوتارەیەکە:
https://dengekan.info/archive/%D8%AF%D8%B1%DB%86-%D9%88-%D9%85%DB%86%D8%AF%DB%8E%D8%B1%D9%86%D9%87%E2%80%8C-%D9%84%D9%87%E2%80%8C-%D8%B4%DB%8C%D8%B9%D8%B1%DB%8C%DB%8C-%D8%AD%D9%87%E2%80%8C%D9%82%DB%8C%D9%82%D9%87%E2%80%8C/

18- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری “غەمگین بۆڵی”. ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 179.

19- درۆ و مۆدێرنە لە شیعریی حەقیقەتی شاراوەی (گۆران رەسوڵ) دا – ئارام سدیق- سایتی (دەنگەکان). ئەمەیش لینکی گوتارەیەکە:
https://dengekan.info/archive/%D8%AF%D8%B1%DB%86-%D9%88-%D9%85%DB%86%D8%AF%DB%8E%D8%B1%D9%86%D9%87%E2%80%8C-%D9%84%D9%87%E2%80%8C-%D8%B4%DB%8C%D8%B9%D8%B1%DB%8C%DB%8C-%D8%AD%D9%87%E2%80%8C%D9%82%DB%8C%D9%82%D9%87%E2%80%8C/

20- ڕەخنەی ئەدەبی، هونەری هەڵسەنگاندنی دەقی ئەدەبی. کۆمەڵێك نووسەر. وەرگێڕانی: چەند وەرگێڕێك – زنجیرەی دۆسیەکانی سەردەم (26). چاپی یەکەم 2017. چاپخانەی سەردەم. – لاپەڕە 86.

21- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕە 79.

22- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری “غەمگین بۆڵی”.

ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 181-182.

23- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕەکانی (178-186-187-187-188-188-189-191-192).

24- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو. لاپەڕەکانی (179-180-184-185-186-186-192-193).

25- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری "غەمگین بۆڵی". ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە 183.

26- شیعر لە بۆتەی فۆڕمی گراندا (ئەنوەر مەسیفی وەك نموونە). ئارام سەدیق. ژمارە دووی گۆڤاری شیعر، ساڵی 2016.لاپەڕە 244.

27- گۆرانییەکی شین. ڕەخنە و ڕاڤەی ئەدەبی، غەمگین بۆڵی. لە بڵاوکراوەکانی یەکێتیی نووسەرانی کورد – لقی هەولێر. زنجیرەی چاپ (15). چاپی یەکەم 2012. لاپەڕە 84.

28- هەمان سەرچاوەی پێشوو – وتاری (شیعر پێشەکی بۆچییە؟). لاپەڕەکانی 57 تاکوو 63.

29- هەمان سەرچاوەی پێشوو – وتاری (شیعر پێشەکی بۆچییە؟). لاپەڕە 58.

30- هەمان سەرچاوەی پێشوو – وتاری (شیعر پێشەکی بۆچییە؟). لاپەڕە 60.

31- بەرەو وێرانەیەکی شیعریی، سەبارەت بە شیعری "غەمگین بۆڵی". ئارام سەدیق. ژمارە (6)ی گۆڤاری شیعر 2018. لاپەڕە197.

-____

*(بۆچی مێش کرێچی ناو شەکردان نەبێت؟) ئەوە دێڕە شیعرێکە لە کتێبی (برینەکان گۆرانیمان پێدەڵێن)ە. بنووس لە گوتارەکەیدا بە دێڕە شیعرێکی بێمانا و گوتراوێکی سواوی داناوە، بۆیە منیش کردوومە بە ناونیشانی گوتارەکەم بۆ ئەوە هەم بنووس دووبارە بیخوێنێتەوە و بیر لەماناکانی بکاتەوە، هەمیش ماناکانی بۆ خوێنەری هۆشیار بەجێبهێڵم و بپرسم: ئایا ئەوە دێڕە شیعرێکی بێمانایە؟

** (ئارام کۆشکی) ناوێکی دیکەی (ئارام سەدیق)ە و لە ژێر ئەم ناوەوە کاری پەیامنێری بۆ ڕۆژنامەی (هەولێر) دەکات. خوێنەران دەتوانن سەیری ئەرشیفی ڕۆژنامەکە بکەن، بەتایبەت لاپەڕەکانی ئەدەب و فەرهەنگ. زۆرجارانیش لە لاپەڕەکانی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیریی گشتی ڕاپۆرت و هەواڵ و ڕانانی کتێب دەکات.

____

بۆ خوێندنەوەی بەشەکانی تر کلیکی ئێرە بکەن ......